

Aleksandar Erceg – aleksandar.erceg@os.tel.hr

Gordan Glavaš – gordan.glavas@saponia.hr

Saponia d.d. – Osijek

USVAJANJE ISO 14000 – KORAK PO KORAK

SAŽETAK

International Standards Organisation (ISO), izdala je ISO 14000 standarde u cilju pomaganja gospodarskim subjektima diljem svijeta u upravljanju ekološkim zahtjevima i osiguranju da njihove ekološke politike i praksa zadovoljava njihovu misiju i ciljeve.

Sam ISO 14000 ekološki standard podijeljen je u 6 kategorija: (1) ekološki management sistem; (2) ekološki audit; (3) ocjena djelovanja u odnosu na okolinu; (4) ekološko označavanje; (5) procjena životnog ciklusa; (6) ekološki aspekti u standardima proizvoda.

Ovi standardi pomažu subjektima u pripremanju temeljiti planova korištenja adekvatnog i efikasnog ekološkog management sistema, provođenje pravilnog audita i uspješno certificiranje prema ISO 14001.

U samom radu navedeno je 15 općih koraka koji mogu pomoći subjektu u postizanju cilja – certificiranja prema ISO 14001.

UVOD

Protekla dva desetljeća obilježena su kao desetljeća ekološke svjesnosti. Donesen je značajan broj zakona koji se bave ekologijom i propisa kako bi načinili poduzeća ekološki odgovornima. S rastućim interesom za ekološka pitanja od strane javnosti, ekološka odgovornost je postala značajno pitanje. Trenutno postoje dvije vrste ekološke odgovornosti: zakonska i dragovoljna.

Međunarodna organizacija za standardizaciju (ISO) je pronašla način (ISO 14000 standardi) kako bi pomogla poduzećima u rukovođenju ekološkim standardima. ISO 14000 ekološki standardi zahtijevat će eventualno od kompanija da osiguraju informacije o njihovom EMS (ekološkom management sustavu) izdavanjem godišnjih ekoloških izvješća. Uzimajući u obzir rastuću pažnju vezanu uz ekološka pitanja, organizacijama je potrebna pomoć na svim razinama u cilju ispunjenja ekoloških zahtjeva.

ISO 14000

ISO 14000 serija sastoji se od 21 standarda namijenjenih organizaciji u rukovođenju njihovim ekološkim zahtjevima i osiguravanju da će njihova ekološka politika i praksa biti u skladu s ciljevima i misijom organizacije. Ekološki standardi mogu se podijeliti u šest kategorija:

- (1) ekološki management sistem;
- (2) ekološki audit;
- (3) ocjena djelovanja u odnosu na okolinu;
- (4) ekološko označavanje;
- (5) procjena životnog ciklusa;
- (6) ekološki aspekti u standardima proizvoda.

KORAK PO KORAK DO ISO 14000

1. KORAK - Pridobiti predanost uprave

Prihvatanje ekološke svjesnosti, ispunjavanje ekoloških zadaća i predanost dobivanju certifikacije prema ISO 14001 mora početi na vrhu. Obzirom da su uprava i predsjednik uprave odgovorni i za ekološka pitanja, njihova predanost certifikaciji prema standardu ISO 14000 je neophodna.

2. KORAK – Kreiranje tima

Raspon ekoloških zahtjeva zajedno s potrebom prilagodbe svakodnevno mijenjajućim ekološkim zakonima i propisima dovodi do neophodnosti da kompanija kreira tim za poslove pripreme certifikacije prema ISO 14001. Sam tim trebaju činiti predstavnik Uprave, osoba koja prati pitanja ekologije, interni auditori i pravnici. Uključenje predstavnika Uprave je neophodno kako bi tim imao određeni autoritet i kako bi se pokazalo da predanost ovom cilju ide od “vrha”.

3. KORAK – Odredite ekološke zahtjeve prema Vašoj kompaniji

Udruživanje svjetskog “zelenog pokreta” i rastućeg broja vladinih propisa prema očuvanju okoliša učinile su kompanije odgovornijima za njihovo ponašanje. Treba pregledati i analizirati kompanijine ekološke aspekte i predanost managementa prema dobivanju ISO 14001 certifikata. Veličina ekološke svjesnosti određuje stupanj do kojeg bi se Vaša kompanija morala prilagoditi ekološkim zakonima i propisa te također treba li kompaniji certifikat ili ne.

4. KORAK – Obučite Vaš tim i zaposlenike

Kompanija bi morala identificirati vlastite potrebe za obučavanjem i osigurati da svi zaposlenici budu obučeni u skladu s potrebama i budu svjesni:

- važnosti prilagodbe s ustanovljenim ekološkim politikama i procedurama, kao i o zahtjevima EMS
- značaja utjecaja njihovog rada na okoliš
- njihove uloge i odgovornosti prilikom postizanja ciljeva i misija specificiranih u EMS
- potencijalnih posljedica nepoštivanja ustanovljenih ekoloških politika i procedura.

Kako bi propisno obrazovali svoj tim i djelatnike, potrebno je potražiti dobre trenere za standard ISO 14000. U traženju kvalificiranih trenera, treba ih pitati slijedeća pitanja:

- da li su već asistirali drugim kompanijama u uspješnom certificiranju za ISO 14000?
- da li su upoznati s vašim poslovanjem?
- razumiju li kako auditori vide svaki element procesa registracije?

5. KORAK – Ustanovljavanje efikasnog EMS

Cilj EMS je želja za neprekidnim napredovanjem u ekološkom djelovanju i dobivanje certifikata ISO 14001 pomoću:

1. Definiranja ekoloških ciljeva i misije;
2. Razvijanja adekvatne i efektivne ekološke politike i procedura;
3. Pravilno dokumentiranje i razmjena usvojenih ekoloških politika i procedura djelatnicima kojih se to tiče;
4. Praćenje tih politika i procedura i osiguravanje usklađenosti s njima

6. KORAK – Ustanovljavanje ekoloških politika i procedura

EMS je alat koji omogućava organizaciji postizanje neprekidne ekološke performace definiranjem misije i ciljeva te uspostavljanjem adekvatne i pravilne politike i procedura koje zadovoljavaju EMS. Ekološke politike i procedure trebale bi:

- odražavati misiju i ciljeve kao i predanost Uprave u cilju održavanja usklađenosti s ekološkim zakonima i propisima;
- osnovati bazu na osnovu koje bi EMS postavio svoju misiju i ciljeve;
- jasne i razumljive svim zainteresiranim internim i eksternim strankama;
- dostupne svim pojedincima kojih se tiču;
- biti praćenje, analizirane i mijenjane kako bi odražavale promjenu uvjeta i informacija.

7. KORAK – Kreiranje razumljivog ekološkog programa upravljanja

Kreiranje i korištenje jednog ili više ekoloških programa je neophodno za uspješnu i efikasnu implementaciju EMS. Programi bi trebali:

- opisati kako će biti postignuti zahtjevi EMS i kako će biti postignuti ekološki ciljevi;
- prezentirati vremenski slijed i osobe zadužene za implementaciju ekoloških politika i procedura;
- upravljati treninzima;
- alocirati resurse;
- ustanoviti sustave za potporu i analizu;
- osigurati neophodnu komunikaciju za implementaciju EMS;

- ustanoviti proces identifikacije značajnih ekoloških aspekata koji su imenovani u EMS.

8. KORAK – Pravilno održavanje dokumentacije EMS

ISO 14000 standard sadrži specifičan zahtjev za dokumentacijom kako bi pokazao efikasnu implementaciju EMS. Razina detaljnosti dokumentacije trebala bi biti dovoljna za pokazivanje osnovnih elemenata EMS i njihovu interakciju. EMS dokumentacija trebala bi sadržavati:

- procesne informacije;
- organizacijske karte;
- interne standarde i operacijske procedure;
- planove.

Prema ISO 14000 standardu, organizacije trebaju dokumentirati cijeli EMS proces od ustanovljavanja ekoloških ciljeva do postizanja rezultata pomoću prikazivanja procedura, radnih uputa, procesa i ostalih zapisa.

9. KORAK – Kreiranje i održavanje pravilnih zapisa o EMS

Trebalo bi održavati zapise o efektivnoj implementaciji i djelovanju EMS kako bi se pokazalo do koje su mjere planirani ciljevi ispunjeni. Zapisi bi trebali sadržavati sljedeće:

- informacije vezane uz primjenu ekoloških zakona i propisa;
- evidenciju o ustanovljenim ekološkim ciljevima i procedurama;
- evidenciju o vezi ekoloških politika i procedura osobama kojih se to tiče;
- Usklađenost i zapise o treninzima;
- informacije o procesima i proizvodima;
- dokaze o inspekcijama, održavanju i kalibraciji;
- izvještaje o incidentima;
- dokaze i/ili izvještaje o značajnim ekološkim aspektima, pregledima uprave i rezultatima audita;
- informacije o spremnosti na iznenađenja i odgovorima;
- druge informacije vezane uz ekologiju.

10. KORAK – Revizija EMS od strane Uprave

ISO 14001 zahtjeva od strane Uprave neprestane revizije EMS kako bi se osigurala njegova efektivnost i uspješnost u postizanju ustanovljenih ciljeva i misija. Primarni cilj revizije Uprave je identifikacija promjena i mogućnosti neprekidnog poboljšavanja kreiranja ekološke politike i procedura i praćenje usklađenosti s njima. Revizije bi trebali sadržavati:

- rezultate audita;
- ispunjenje ekoloških ciljeva;
- neprekidnu prikladnost EMS u odnosu na promjene uvjeta i informacija.

11. KORAK – Provođenje audita

Provođenje ekoloških audita je generički izraz koji obuhvaća širok opseg management aktivnosti uključujući audite ekološke sukladnosti, procjene ekoloških rizika i ekološke revizije. ISO 14001 zahtjeva da audit program i procedure pokriju:

- aktivnosti i područja koja se prate u auditu;
- frekvenciju audita;
- odgovornosti povezane s upravljenjem i provođenjem audita;
- pokazivanje auditi rezultata;
- kompetentnost auditora;
- način provođenja audita.

Koristi koje će organizacija imati od audita su slijedeće:

- osiguranje usklađenosti s primjenjivim eksternim ekološkim zakonima i propisima kao i s interno ustanovljenim EMS;
- manje premije osiguranja;
- bolje odnose s javnošću;
- smanjenje odgovornosti za ekološke opasnosti i odnosne kazne i penale.

12. KORAK – Izabiranje odgovarajućeg ISO ekološkog standarda

Odredite opseg vaših ekoloških aspekata i predanost ISO registraciji te odaberite odgovarajući standard. Opseg registracije identificira područje kompanije koje će biti pokriveno certifikatom. Osigurajte se da Vaš EMS zadovoljava zahtjeve ISO 14001- Koristite upute osigurane od strane ISO u implementaciji ISO 14000 standarda.

13. KORAK – Izaberite način registracije

Odlučite želite li ISO 14001 registraciju za cijelu organizaciju, za jednu lokaciju ili za jedan njen dio. Većina organizacija može smatrati neophodnim integrirati cijeli ekološki sistem upravljanja u svaki proces njihovog proizvoda ili usluge. Prije nego se prijavite za registraciju, osigurajte da:

- vaš EMS zadovoljava zahtjeve ISO 14001
- imate predanost Uprave za osiguravanje potrebne resurse i ostalu potporu.

14. KORAK – Registracija

ISO 14000 ekološki standardi su namijenjeni za osiguravanje uputa organizacijama u prihvaćanju i implementaciji EMS koji može biti integriran s ostalim zahtjevima managementa u cilju pomaganja organizaciji u postizanju ekoloških i ekonomskih ciljeva. Koristeći proces certifikacije za ISO 9000 kao model, ISO 14000 registracija bi trebala sadržavati slijedeće:

- popunjavanje aplikacije;
- dokumentiranje i preglede EMS;
- provedenu procjenu / registracijski audit;
- završetak registracije;
- provođenje povremenih pregleda.

15. KORAK – Integracija ISO 14000 i ISO 9000

ISO 9000 standard kontrole kvaliteta i ISO 14000 ekološki standard imaju mnoštvo zajedničkog. Prvo, oba standarda su vođeni management sistemi, koji su fokusirani na prilagođavanje s ciljevima i misijom organizacije. Drugo, registracijski procesi i za ISO 9000 i za ISO 14000 su slični u tome što zahtijevaju audit od strane treće osobe kako bi potvrdio sukladnost s standardima. Treće, oba standarda osiguravaju dovoljnu fleksibilnost standarda kako bi bio “skrojen” od strane organizacije prema njenim potrebama. Konačno, oba standarda zahtijevaju da organizacije identificira potencijalni utjecaj na njihove poslovne procese od pronalaženja i prerade sirovina do distribucije njihovih proizvoda kupcima, na ekologiju i kvalitetu proizvoda.

ZAKLJUČAK

Mnogo organizacija je izloženo troškovima koji su posljedica poštivanja ekoloških zakona i propisa. Ekološki rizici su nesigurni i ekološki izdaci su značajni. ISO 14000 ekološki standardi pomažu organizaciji u upravljanju njenim ekološkim zahtjevima i u osiguravanju da je njena ekološka politika i praksa u skladu s njihovom misijom i ciljevima poslovanja.

ISO 14000 registracija može biti korisna za organizaciju u vidu pomoći da:

- zadovolje potrošače koji mogu zahtijevati taj standard;
- postignu konkurentsku prednost na globalnom tržištu;
- unaprijede usklađenost s trenutnim ekološkim zakonima, propisima i standardima,
- smanjenja njihove izloženosti ekološkim odgovornostima;
- povećaju svoj goodwill prevencijom zagađivanja i otpada;
- smanje broj audita koji zahtijevaju vanjske organizacije.

Standardi ISO 14000 pružaju organizaciji ekološke smjernice kako bi joj pomogli u pripremi korak po korak plana implementacije prihvaćanja adekvatnog i efektivnog EMS, provođenje pravilnih ekoloških audita i uspješno certificiranje prema standardu ISO 14001.

LITERATURA:

1. Rezaee, Z., Elam, R., Emerging ISO 14000 environmental standards, *Managerial Auditing Journal*, 15/1/2, 2000
2. Rezaee, Z., Szendi, J.Z., *ISO 14000 Environmental Standards: A New Challenge for Global Business*, 1997.
3. Stee, R., Rabae, G., *ISO 14000: The Groundwork for Environmental Management*, Perry Johson, Inc., Spathfeld, 1995.